

ДО АРХЕОЛОГІЧНОЇ КАРТИ ЗАХОДУ УКРАЇНИ

Віра ГУПАЛО, Наталя БУЛИК

РОЗВІДКОВІ РОБОТИ В БАСЕЙНІ р. ВИШНІ

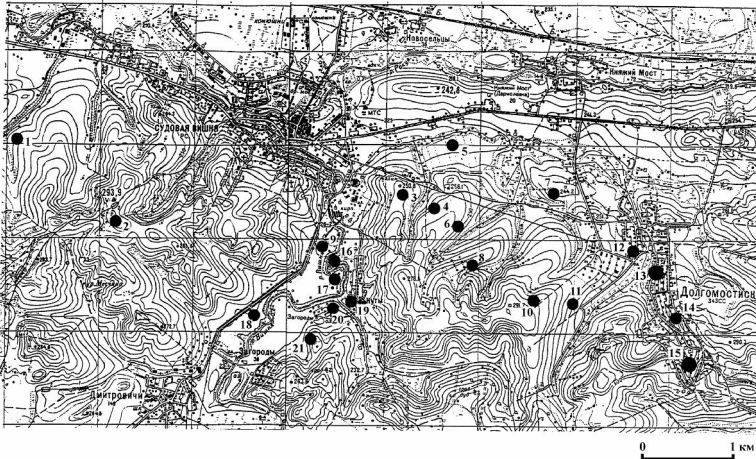

Рис. 1. Місцезнаходження пам'яток, відкритих у 2004 р.
Fig. 1. Location of archaeological sites discovered in 2004

У 2004 р. розпочато планомірне дослідження території межиріччя Вишні, Дністра і Щирця. Основна увага при цьому приділяється пошуку і локалізації нових пам'яток та верифікації об'єктів, відомих з літератури. Ці пошуки є продовженням досліджень, що вже тривалий час проводяться у верхів'ях Дністра і метою яких є вивчення історії заселення передгір'я Карпат у різні епохи.

Належить зазначити, що межиріччя Вишні, Дністра

і Щирця продовжує залишатися археологічно слабо вивченим регіоном. Так, станом на 2003 р. на окресленій території було відомо 166 археологічних об'єктів, які відносяться до широкого хронологічного діапазону: епоха мезоліту – доба пізнього середньовіччя. Переважна більшість цих пам'яток представлена підйомним матеріалом і поверхнево обстежена під час археологічних розвідок. Окрему групу об'єктів становлять випадкові знахідки, виявлені в ході земляних робіт. Лише 12 % пам'яток частково досліджені розкопками, результати яких відображені у довоєнних і післявоєнних публікаціях.

Восени 2004 р. обстежено місцевість, що охоплює басейн верхньої течії р. Вишні, між містечком Судова Вишня і селами Дмитровичі та Довгомостиська.

Згідно фізико-географічного районування досліджувані терени розташовані у зовнішній зоні Передкарпатського передового прогину і становлять складову частину розчленованої горбистої і хвилястої денудаційно-аккумулятивної Хирівсько-Городоцької височини. Місцевість у верхній течії р. Вишні вкрита густою сіткою дрібних річечок, струмочків та потічків – численних відгалужень правих та лівих безіменних приток русла р. Вишні.

В основу пошукових робіт покладено принцип суцільного обстеження місцевості. В такий спосіб розвідку проведено на площі приблизно в 24 км². Цей терен являє собою смугу довжиною 8 км, що простягається з заходу на схід від міста Судова Вишня до с. Довгомостиська і шириною біля 3 км на південь на рівні с. Дмитровичі (рис. 1). Таким чином, обстежено басейн р. Вишні на відтинку Судова Вишня – Довгомостиська – Дмитровичі, де відкрито 21 археологічну пам'ятку, що репрезентує різночасові, багатшарові поселення періоду неоліт – пізнє середньовіччя.

Писемні джерела інформують про існування на цих теренах лише двох населених пунктів: Судова Вишня (або Вишня), яка згадується у літописі під 1230 р., і Довгомостиська (або Домагостиська), відоме з 1437 р.

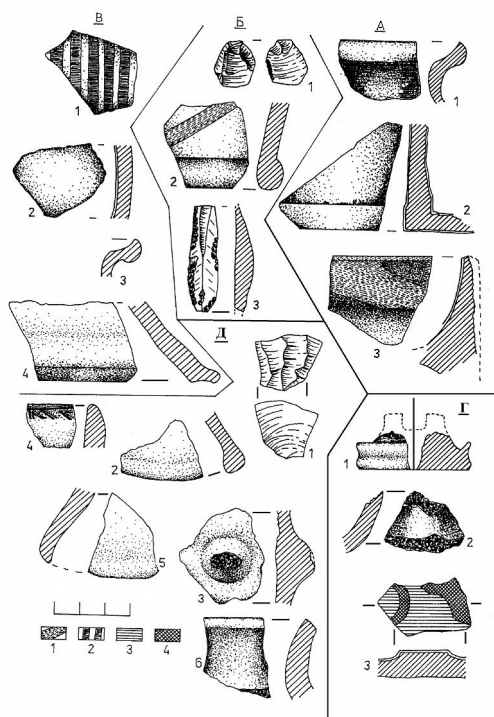

Рис. 2. Підйомний матеріал з пам'яток: А – Судова Вишня; Б – Судова Вишня; В – Судова Вишня; Г – Судова Вишня; Д – Довгомостиська.

Умовні позначення: 1 – полива, 2 – пролощений орнамент, 3 – полива білого кольору, 4 – полива зеленого кольору

Fig. 2. Finds from sites: А – Sudova Vyshnja; Б – Sudova Vyshnja; В – Sudova Vyshnja, site 3, Г – Sudova Vyshnja; Д – Dovhonostys'ka
Conventional marks: 1 – enamel, 2 – polished ornament, 3 – white enamel; 4 – green enamel

Нововиявлені пам'ятки значно доповнюють уявлення про історію заселення розглядуваних теренів.

Судова Вишня I (2004). Знаходиться 1 км на південь від дороги сполученням Львів-Мостиська, на південно-західній окраїні міста (рис. 1, 1). Залишки поселення розташовані в ур. Верховина, на правому березі безіменного струмка (ліва притока р. Вишні), на першій надзаплавній терасі. На розораній площі 50 x 80 м зібрано речовий матеріал XV-XVI ст. фрагменти вінець (рис. 2 А, 1) та стінок гончарних горщиків, уламок придонної частини фляги (рис. 2 А, 2), фрагмент бортика полив'яної кахлі доби пізнього ренесансу (рис. 2 А, 3).

Судова Вишня II (2004). Знаходиться на відстані 1,5 км на південний захід від центру міста і 1,25 км на південний захід від городища (ур. Замчисько) – (рис. 1, 2). Розташована в ур. Деберки на пласкій вершині пагорба, що здіймається над витокм безіменного струмка (ліва притока р. Вишні). На кульмінації терену знаходиться триангуляційний пункт висоти 293,9 м н.р.м. На площі 250 x 100 м зібрано декілька речей періоду енеоліту (крем'яна пластинка з притуплюючою крутою ретушшю та лускатий відщеп (рис. 2 Б, 1, 3), фрагменти стінок ліпних горщиків; доби історії нового часу (XVI-XVIII): уламок румпи кахлі зі слідами патьоків поливи салатого кольору (рис. 2 Б, 2).

Судова Вишня III (2004). Знаходиться на південно-східній окраїні міста, на відстані біля 380 м на схід від колишнього панського палацу і 100 м східніше глиняного кар'єру. Розташована в ур. Стави на високому лівому березі струмка (права

притока р. Вишні), вздовж русла якого утворено кілька великих рибних ставів (рис. 1, 3). На терені поселення споруджено водонапірну башту, довкола якої насипано курган висотою 4-5 м, діаметром 20-25 м. Довкола кургану зібрано нечисленний речовий матеріал XIV-XV ст.: уламок вінець (рис. 2 В, 3) та стінки горщиків; XVI ст.: стінки гончарних горщиків (рис. 2 В, 2); XVII ст.: стінки гончарних горщиків (рис. 2 В, 1) та уламок накривки конічної форми (рис. 2 В, 4).

Судова Вишня IV (2004). Знаходиться на відстані біля 800 м на схід від колишнього панського палацу (рис. 1, 4). Розташована в ур. Стави на високому правому березі струмка, вздовж русла якого утворено кілька великих рибних ставів, південніше польової дороги Судова Вишня-Довгомостиська. Пам'ятка тягнеться вздовж пагорба у напрямку північ-південь. На площі 200 x 100 м зібрано речовий матеріал пізньоримського часу (?); XI ст.: фрагменти гончарних горщиків, накривки (рис. 2 Г, 2), підсвічника (рис. 2 Г, 1); XIV-XV ст.: стінки горщиків та уламок щитка кахлі, вкритої поліхромною поливою (рис. 2 Г, 3).

Судова Вишня V (2004). Знаходиться на відстані біля 800 м на схід від міста і 250 м південніше дороги Львів-Мостиська. Розташована на лівому березі правої притоки р. Вишні, на першій надзаплавній терасі (рис. 1, 5). Терен пам'ятки не загосподарований. У кротовинах на площі 250 x 50 м зібрано грудочки обмазки, фрагменти гончарного посуду XVI-XVII ст.

Довгомостиська I (2004). Знаходиться на відстані 1,3 км на захід від села і 1 км на південь від польової дороги Судова Вишня-Довгомостиська. Розташована на західному

пологому схилі пагорба, що тягнеться з північного сходу на південний захід між двома безіменними річечками. Пам'ятка займає правий берег річки при її витокі (рис. 1, 6). На площі 60 x 100 м зібрано речовий матеріал XVI-XVII ст.: фрагменти вінець та стінок горщиків, уламків миски. Хронологічно не окреслено ретушовану крем'яну пластинку на пласкому відщепі з кіркою.

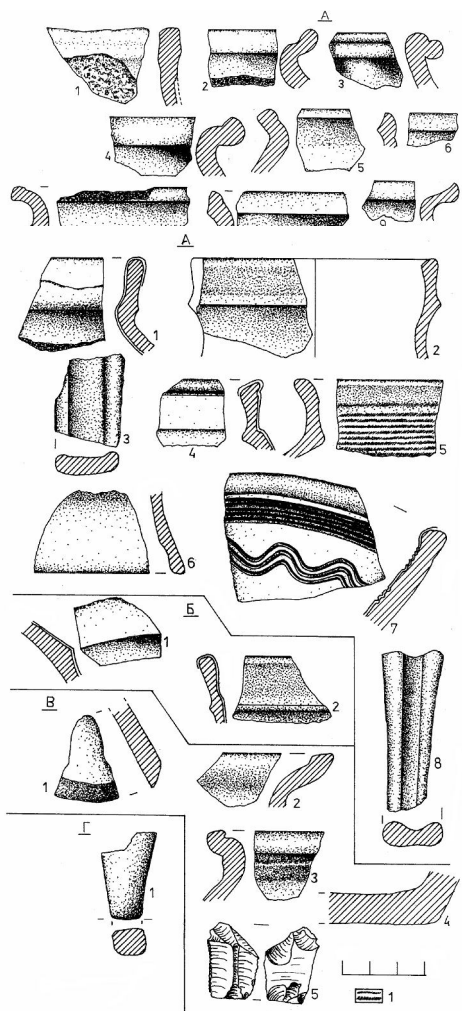

Рис. 3. Підйомний матеріал з пам'яток: А – Довгомостиська; Б – Кути; В – Кути; Г – Кути

Умовні позначення: 1 – пролощений орнамент

Fig. 3. Finds from sites: А – Dovhomostys'ka; Б – Kutu; В – Kutu; Г – Kutu

Conventional marks: 1 – polished ornament

Довгомостиська II (2004). Знаходиться на відстані 750 м на захід від села і 250 м на південний захід від колишнього колгоспного саду. Розташована на пологому східному схилі пагорбу, що здіймається над лівим багnistим берегом безіменної річки, яка неподалік впадає у сільський став (сучасний) – (рис. 1, 7). На площі 100 x 50 м зібрано поодинокі уламки кераміки пізньоримського періоду: уламки стінок гончарних горщиків; XII-XIII ст.: фрагменти стінок гончарних горщиків; XVII ст.: уламки вінець, стінок та донець гончарних горщиків.

Довгомостиська III (2004). Знаходиться на західній околиці села в ур. Запотік (рис. 1, 8). Розташована на першій надзаплавній терасі вздовж західного берега сільського ставу, влаштованого на руслі безіменної річечки. На території пам'ятки, зайнятій городами і садибами, зібрано численний речовий матеріал I-II ст.: фрагменти вінець (рис. 4 А, 1) та стінок ліпних горщиків; XII-XIII ст.: уламки вінець (рис. 4 А, 2-8, 10), стінок та донець гончарних горщиків; XV-XVI ст.: уламок вінець гончарного горщика (рис. 4 А, 9).

Довгомостиська IV (2004). Знаходиться посередині села. Розташована на західному схилі пагорба, що здіймається над багnistю заплавою правого берега безіменної річечки. Займає територію вздовж східного берега сільського ставу і далі тягнеться на південь вздовж головної вулиці до того місця, де вона круто повертає на південний схід (рис. 1, 9). В межах приватних городів зібрано численні уламки посуду XII-XIII ст.; XIV-XV ст.; XVI ст.; XVI-XVII ст.; XVII ст.; XVII-XVIII ст.

Довгомостиська V (2004). Знаходиться у південній частині села. Розташована в уроч. Загумінки на південно-західних схилах пагорба, що тягнеться по східній стороні вздовж головної сільської вулиці (рис. 1, 10). На території городів зібрано численні уламки посуду XIV-XV ст.; XVI ст.; 2 пол. XVI – 1 пол. XVII ст.; XVI-XVII ст.; XVII ст.

Довгомостиська VI (2004). Знаходиться на відстані 1,5 км на захід від села і 250 м на південь від польової дороги Судова Вишня-Довгомостиська, де встановлено "фігуру" – металевий хрест в оточенні чотирьох столітніх лип. Розташована на південних схилах лівого берега струмка, який перетинає польову дорогу (рис. 1, 11). Зібрано кілька речей I-II ст. н. е.: фрагмент денця і придонної частини ліпного горщика; X-XIII ст.: фрагменти стінок гончарних горщиків.

Довгомостиська VII (2004). Знаходиться на північно-західній околиці села на відстані 100 м на північ від польової дороги Судова Вишня-Довгомостиська. Розташована на пологому

південному схилі першої надзаплавної тераси правого берега безіменного струмка при впадінні у нього потічка (рис. 1, 12). На площі зораної смуги 10 x 50 м зібрано численний речовий матеріал культури лійчастого посуду: стінки (рис. 2 Д, 3) та денця ліпних горщиків, уламки ліпної накривки (рис. 2 Д, 2) та ножеподібної пластини (рис. 2 Д, 1); епохи раннього заліза: вінця (рис. 2 Д, 4) та стінки ліпних горщиків, уламок ліпної накривки (рис. 2 Д, 5); I-II ст. н. е.: фрагменти вінець (рис. 2 Д, 6) та стінок ліпних горщиків; XIV ст.: фрагменти вінець (рис. 3 А, 2-5), стінок (рис. 3 А, 1) та денець (рис. 3 А, 6) гончарних горщиків.

Довгомостиська VIII (2004). Знаходиться на відстані 1 км на захід від села і 600 м південніше польової дороги Судова Вишня–Довгомостиська. Розташована в ур. Канасівка на південному крутому схилі другої надзаплавної тераси витoku безіменного струмка (рис. 1, 13). Зібрано кілька предметів мезо-неолітичного періоду: лускатий відщеп із напівпрозорого димчастого кременю; пластинка із непрозорого світло-сірого (у плями чи смуги) кременю; уламок нуклеуса з паралельним сколюванням на уламковій конкреції із непрозорого темно-сірого кременю; I-II ст. н. е.: фрагмент вінець гончарного горщика; 2 пол. XVI – 1 пол. XVII ст.: уламок вінець гончарної миски.

Довгомостиська IX (2004). Знаходиться у південній частині села. Розташована на мисоподібному пагорбі, що здіймається над безіменним потічком по західній стороні вздовж головної сільської вулиці (рис. 1, 14). На території городів зібрано численні уламки посуду: XI ст.; XV-XVI ст. (рис. 3 А, 2); XVI-XVII ст. (рис. 3 А, 1, 7); XVII ст. (рис. 3 А, 3, 5, 6, 8); XVII-XVIII ст. (рис. 3 А, 4).

Кути I (2004). Знаходиться на відстані 300 м на захід від села і в 70 м на південь від глиняного кар'єру цегляного заводу у Судовій Вишні. Розташована вздовж дороги Судова Вишня–Дмитровичі на видовженому за вісю північ-південь пагорбі, що ледь підвищується над високим лівим берегом р. Вишні у тому місці, де русло утворює “П”-подібне коліно (рис. 1, 15). На площі 50 x 200 м зібрано речовий матеріал культури лійчастого посуду: фрагменти вінець та стінок ліпних горщиків; II-III ст. н. е.: фрагменти стінок ліпних горщиків; XIV-XV ст.: фрагменти вінець та стінок горщиків; XVI – XVII ст.: уламки стінок, денець та вух горщиків.

Кути II (2004). Знаходиться на північно-західній околиці села. Розташована в урочищі Кошки, на мисоподібному підвищенні правого високого берега р. Вишні, яке з півночі, заходу і півдня оточене широким “П”-подібним коліном русла ріки (рис. 1, 16). Територія поселення зайнята пасовиськом і задернована. В кротовинах зібрано крупні уламки кераміки XVII-XVIII ст. (рис. 3 Б, 1-2).

Кути III (2004). Знаходиться на західній околиці села. Розташована на високому лівому березі р. Вишні, де її русло утворює вузьке гостре коліно (рис. 1, 17). На площі 100 x 100 м зібрано численний речовий матеріал культури лійчастого посуду: уламок ножеподібної пластини (рис. 3 В, 5), стінки та денця ліпних горщиків (рис. 3 В, 4); межановицької культури: стінки ліпних начинь; XII-XIII ст. (рис. 3 В, 1-3); XIV-XV ст.

Кути IV (2004). Знаходиться на південно-західній околиці села, при впадінні у р. Вишню безіменного струмка. Розташована на високому пласкому мисоподібному підвищенні між правим берегом струмка і правим берегом р. Вишні (рис. 1, 18). На присадибних городах зібрано матеріал XVI-XVII ст.: уламки гончарних горщиків та фрагмент ніжки ринки (рис. 6 Г, 1).

Загороди (Дмитровичі) I (2004). Знаходиться на відстані біля 500 м на північний захід від села Загороди і 300 м на північний схід від села Дмитровичі, при дорозі Судова Вишня–Дмитровичі. Розташована на першій надзаплавній терасі лівого берега р. Вишні (рис. 1, 19). На площі 200 x 50 м зібрано поодинокі уламки кераміки культури лійчастого посуду; I-II ст. н. е.; 1 пол. XI ст. (рис. 4 Б, 1-2).

Загороди II (2004). Знаходиться на північно-східній околиці хуторів, при впадінні у р. Вишню безіменного струмка (рис. 1, 20). Розташована на мисоподібному підвищенні між правим берегом р. Вишні і лівим берегом струмка, у який впадає потічок. На території присадибного городу зібрано численний речовий матеріал культури лійчастого посуду;

тщинецької культури (рис. 4 В, 3, 6); гальштатського періоду (рис. 4 В, 4); 1 пол. XI ст. (рис. 4 В, 1, 2, 5).

Загороди III (2004). Знаходиться на відстані біля 300 м на південь від хутора і 250 м на південний захід від озера (рис. 1, 21). Розташована на західних схилах пагорбу, що тягнеться по лінії північ-південь вздовж краю лісу. Зібрано уламки кераміки культури лійчастого посуду та I-II ст. н. е.

Vira HUPALO, Natalia BULYK

SURVEYS IN VYSHNJA RIVER BASIN

The paper is dedicated to the results of surveys in Vyshnja River basin on the territory between Sudova Vyshnja-Dovhomostyska-Dmytrovychy. During the complete investigation of the area about 24 sq km 21 new archaeological sites were discovered. They were dated back to the periods from Mesolithic to Late Middle Ages.